

Year in review 2023

Міжнародне вирішення спорів та арбітраж

ARZINGER 20 YEARS

2023 рік в Україні був багатий на події, пов'язані зі сферою міжнародних спорів, і більшість цих подій так чи інакше стосувалися відшкодування збитків, заподіяних війною російської федерації проти України.

Цього року і держава, і український бізнес активізувалися і доклали неабияких зусиль для того, щоб росія понесла реальну відповідальність.

Якщо діяльність держави в першу чергу спрямована на створення в майбутньому Міжнародного компенсаційного механізму, то інвестори все активніше починають шукати наявні та дієві способи відшкодувати хоча б частину понесених збитків – і за можливості, зробити це вже зараз.

МІЖНАРОДНИЙ РЕЄСТР ЗБИТКІВ

У 2023 році оголошено про створення першої складової Міжнародного компенсаційного механізму – **Міжнародного Реєстру збитків**, завданих агресією росії проти України (Гаага), створено керівні органи Реєстру, проведено перше засідання Ради Реєстру збитків.

Реєстр – це лише база даних щодо збитків, але не весь компенсаційний механізм. **Попереду робота над іншими складовими** компенсаційного механізму, які поки що на стадії концепції: **Комісії**, яка розглядатиме справи, та **Фонду** для виплати компенсацій.

На жаль, **втрати в Криму та на Донбасі до 24 лютого 2022 року опинилися «за бортом»** Реєстру та Компенсаційного механізму.

РІНАТ АХМЕТОВ ІНІЦІЮЄ АРБІТРАЖ ПРОТИ РОСІЇ ЗА ЗАХОПЛЕНІ АКТИВИ В ДОНЕЦЬКІЙ І ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ ДО 2022 РОКУ

Український бізнесмен Рінат Ахметов вимагатиме від росії компенсації всіх збитків, завданих йому внаслідок захоплення активів та інвестицій так званими «ДНР» та «ЛНР» під керівництвом/контролем росії в 2014-2017 роках. До таких активів входять десятки підприємств видобувного, металургійного, енергетичного секторів, нерухомість, в тому числі «Донбас Арена», в будівництво якої було інвестовано понад \$400 млн.

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ

ПРИПИНЕННЯ УГОДИ ПРО ЗАХИСТ ІНВЕСТИЦІЙ З РОСІЄЮ

У серпні 2023 року Україна припинила дію Угоди між Україною і росією про заохочення та взаємний захист інвестицій. Угода слугувала правовою основою для інвестиційних арбітражів проти росії за втрачені інвестиції на окупованих росією територіях.

Припинення Угоди відбудеться **27 січня 2025 року**, проте ще 10 років (до 2035 року), інвестиції, **здійснені до дати припинення Угоди**, будуть захищені. Це означає, що у разі вчинення росією порушень відносно таких інвестицій до 2035, інвестори зможуть звернутися в інвестиційний арбітраж проти росії.

З потенційних ризиків такого припинення – можливе зменшення привабливості регіонів, наближених до лінії фронту, для інвестицій та відбудови країни. У разі зміни лінії фронту та захоплення росіянами нових територій, отримати відшкодування за втрату інвестицій, здійснених після 27 січня 2025 року, за Українсько-російською угодою буде вже неможливим.

УСПІХИ У “КРИМСЬКИХ СПРАВАХ”

Naftogaz and others v. Russia

12 квітня 2023 року арбітражний суд виніс остаточне рішення у справі, яким зобов'язав росію сплатити \$5 млрд компенсації за захоплене майно Нафтогазу в Криму. Вже у грудні 2023 року Нафтогаз та компанії групи отримали наказ британського суду про визнання та примусове виконання арбітражного рішення. Паралельно Нафтогаз продовжує роботу над примусовим виконанням арбітражного рішення у США та інших юрисдикціях, де є російські активи.

Oschadbank v. Russia

У березні 2023 року Ощадбанк подав заяву до Суду в окрузі Колумбія (США) про примусове виконання арбітражного рішення для стягнення \$1,3 млрд компенсації.

Lugzor and others v. Russia

На початку 2023 року стало відомо, що інвестиційний арбітраж ухвалив рішення на користь українських компаній-інвесторів.

DTEK v. Russia

Арбітраж вирішив спір на користь ДТЕК та зобов'язав росію виплатити компенсацію в розмірі \$267 млн. У листопаді 2023 року ДТЕК звернувся до Суду в окрузі Колумбія (США) за примусовим виконанням рішення.

РОСІЙСЬКИЙ МІЛЬЯРДЕР ФРІДМАН ПОДАВ ПОЗОВ ПРОТИ УКРАЇНИ

Компанія ABN Holdings S.A., що належить російському мільярдеру Михайлу Фрідману та партнерам, подала позов проти України до Міжнародного центру з врегулювання інвестиційних спорів у Вашингтоні (ICSID) і вимагає відшкодування у розмірі \$1 млрд за примусову націоналізацію Сенс Банку. Правовою підставою позову є Угода між Урядом України та Бельгійсько-Люксембурзьким Економічним Союзом про взаємне заохочення і захист інвестицій.

Міжнародне вирішення спорів та арбітраж

Верховний Суд у 2023 році продовжував робити кроки для розвитку арбітражу в Україні та сприйняття України як дружньої до арбітражу юрисдикції.

ВЕРХОВНИЙ СУД: ДВІ УКРАЇНСЬКІ КОМПАНІЇ МОЖУТЬ СПЕРЕЧАТИСЯ В АРБІТРАЖІ ЗА КОРДОНОМ

Велика Палата Верховного Суду прийняла прогресивну Постанову у справі № 910/3208/22, ще раз підтвердивши свої проарбітражні підходи: **(1)** арбітражне застереження в Контракті поширюється також на особу, яка не підписувала Контракт, але з часом набула права та обов'язки за таким Контрактом, та **(2)** спір між двома українськими компаніями може бути вирішений міжнародним комерційним арбітражем за кордоном, якщо їх контракт має певний міжнародний елемент.

У цій справі, Верховний Суд вперше у своїй історії звернувся до професійної арбітражної спільноти, а саме до Української арбітражної асоціації та Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України, із запитом надати незалежний висновок Amicus Curiae. **Адвокати Arzinger Тімур Бондарев, Володимир Наконечний та Анастасія Котлярчук стали членами робочої групи УАА з підготовки висновку неупереджених фахівців-практиків для Великої Палати Верховного Суду.**

МКАС І МАК ПРИ ТПП УКРАЇНИ: ВПРОВАДЖЕННЯ МЕДІАЦІЇ ТА КОМБІНОВАНИХ ПРОЦЕДУР ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ

МКАС і МАК при ТПП України запровадили послуги медіації та комбінованих процедур врегулювання спорів «Арбітраж-Медіація-Арбітраж» та «Медіація-Арбітраж».

В комбінованих процедурах можна забезпечити виконуваність угод, укладених внаслідок медіації, шляхом їхнього затвердження у арбітражному рішенні на узгоджених умовах, яке підлягає примусовому виконанню (на відміну від медіаційної угоди, для якої немає процедури примусового виконання).

При врегулюванні спору за допомогою комбінованих процедур сторони отримують знижки у оплаті зборів та витрат.

НАБРАННЯ ЧИННОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ КОНВЕНЦІЄЮ ПРО ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНИХ АБО КОМЕРЦІЙНИХ СПРАВАХ

Гаазька конвенція про визнання та виконання іноземних судових рішень (2019) набрала чинності для України з **1 вересня 2023 року**. Раніше українські судові рішення за кордоном та іноземні рішення в Україні визнавалися та виконувалися здебільшого за принципом взаємності між державами.

Тепер Конвенція буде застосовуватися до транскордонного визнання та виконання судових рішень між 28 державами-підписантами, включно з Україною. Конвенція створює режим, подібний до механізму визнання та виконання іноземних арбітражних рішень за Нью-Йоркською конвенцією, і має спростити процедуру визнання і виконання судових рішень.

Конвенція не поширюється на податкові, митні чи адміністративні справи.

ОЧІКУЄМО У 2024 РОЦІ:

■ На 2024 рік **планується затвердження правил і процедур роботи Міжнародного Реєстру збитків**, визначення категорій збитків, а також подальшої роботи над іншими елементами компенсаційного механізму – Комісією та Фондом. Міністерство юстиції України прогнозує глобальний старт роботи Реєстру у другому кварталі 2024, однак ми вважаємо це досить оптимістичним сценарієм.

■ У 2024 році майже напевно **відбудеться збільшення кількості інвестиційних спорів проти рф** щодо збитків, заподіяних окупацією Донбасу з 2014 по 2022 рік. Оскільки така категорія збитків не включена до сфери Міжнародного компенсаційного механізму, інвестиційний арбітраж залишається єдиним дієвим способом отримати відшкодування, і багато українських компаній та власників бізнесу вже зараз роблять і робитимуть активні кроки у цьому напрямку.

■ **Не виключено**, що цього року будуть відновлені провадження у міжнародних арбітражах проти України. Як не прикро, та органи державної влади України, зокрема Міністерство юстиції, вже були змушені адаптуватися до нової реальності і продовжують ефективно працювати під час війни. Це можуть взяти до уваги арбітражні трибунали, які раніше призупинили розгляд справ з початком повномасштабного вторгнення рф – особливо з урахуванням того, що проти України вже розпочинаються нові інвестиційні спори (справа Фрідмана).

■ У той же час, ми не очікуємо значного зростання кількості інвестиційних спорів проти України.

Передбачаємо, що нові інвестиційні спори здебільшого будуть ініційовані російським бізнесом, активи якого були націоналізовані в Україні.